

دروغگوها طعم ایمان را نمی چشند

حجت‌الاسلام والمصلحین سیدعلی سجادی‌آده
عضو هیئت‌علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی

از ذایل اخلاقی که موجب انحطاط فردی و سقوط اجتماعی می‌شود، دروغ است. دروغ به معنای بیان سخن ناراست و خلاف حقیقت، در آموزه‌های دینی به‌شدت مذمت شده است و قرآن کریم از این گناه با تعابیری مثل کذب، افترا و تهمت یاد می‌کند. خداوند در آیات متعدد قرآن، دروغ را نکوهش کرده است؛ مثل آیه ۱۰۵ سوره مبارک نحل که می‌فرماید: «دروغ را آن کسانی به خدا می‌بندند که ایمان به آیات خدا ندارند و این کافران البته خود مردمی دروغگویند».

قرآن برای افراد دورو یا در اصطلاح دینی منافق، صفات مختلفی هم به‌کار می‌برد و با اوصافی از آن‌ها یاد می‌کند. مهم آن است که در معرفی منافقان، نخستین نشانه آن‌ها را دروغ‌گویی می‌داند و در سوره‌هایی همچون بقره، نسا و حشر به دروغ‌گویی آن‌ها تصریح می‌کند؛ «در دل‌های آن‌ها یک نوع بیماری است. خداوند بر بیماری آنان افزوده است و به خاطر دروغ‌هایی که می‌گفتند، عذاب دردناکی در انتظار آن‌هاست» (بقره، آیات ۸ و ۱۰).

● به‌شوخ‌ی هم دروغ‌نگوید

احادیث ائمه^(ع) نیز به‌شدت دروغ را ناپسند معرفی می‌کنند و آسیب‌هایی را که در اثر آن به زندگی انسان وارد می‌شود، برمی‌شمارند. از امیرالمؤمنین^(ع) روایت شده است که فرمودند: «بنده طعم و لذت ایمان را نمی‌چشد، مگر آنکه دروغ را ترک کند؛ چه به جدی و چه به شوخی». این تأکید برای آن است که برخی به‌شوخ‌ی دروغ می‌گویند، درحالی‌که دین در این باره شوخی و جدی نمی‌شناسد و معتقد به آثار منفی آن در هر دو صورت است. شیخ عباس^(ع) نیز در «منتهی‌الآمال» به‌مناسبتی این آثار را بیان می‌کند. از مهم‌ترین عواقبی که بر اثر دروغ دامن‌گیر انسان می‌شود، بی‌ایمانی است؛ یعنی انسان در اثر دروغ، ایمان خود را از دست می‌دهد؛ «تنها کسانی دروغ‌پردازی می‌کنند که به آیات خدا ایمان ندارند و آنان خود دروغگویند» (نحل، ۱۰۵). امام باقر^(ع) فرمودند: «دروغ، خانه ایمان را ویران می‌کند» (کافی، ج ۲، ص ۳۳۹، ج ۴).

● کلید خانه همه شرها

زیباترین تعریف در آثار دروغ را می‌توان در تشبیه امام حسن عسکری^(ع) یافت. ایشان می‌فرمایند: «خیانت در خانه‌ای جمع شده است که کلید آن، شراب و می است که عقل آدمی را رائل می‌کند اما... دروغ از شراب، بدتر است». باید توجه کرد خیانت یعنی ردایی که طبع انسان سالم با آن‌ها ناسازگار و از آن‌ها متفر است؛ مثل خوردن نجاسات. خیانت باعث می‌شود انسان تعادلیش را از دست بدهد. لذا وقتی حضرت امام عسکری^(ع) دروغ را بدترین خیانت معرفی می‌کنند، باید دریابیم که چه صدمه جبران‌ناپذیری به زندگی انسان وارد می‌کند و از آن پرهیز کنیم.

● توصیه پیامبر^(ص) درباره دروغ

مهم‌ترین بعد انسانیت و کرامت آدمی، انسان بودن است. وقتی انسان دروغ می‌گوید، دچار بی‌تعادلی می‌شود و این می‌تواند مقدمه همه جنایات خانوادگی، کاری و اجتماعی در انسان شود. نقل است شخصی به محضر پیامبر^(ص) رسید و عرض کرد: «یا رسول!... این من سه عیب دارم؛ یکی آنکه دروغ می‌گویم، دوم آنکه دزدی می‌کنم و سومین عیبم این است که به ناموس مردم نظر دارم و خیانت می‌کنم! کدام یک را ترک کنم؟». حضرت رسول^(ص) در پاسخ او فرمودند: «دروغ را ترک کن!». بعد از مدتی وی با ترک دروغ، موفق شد دو عیب دیگر را هم ترک کند؛ چون شخصی که اقدام به دزدی می‌کند، باید پنهان‌کاری کند و دروغ بگوید و در صورت مواجه شدن با سؤال و جواب باید راست را پشت دروغ، پنهان کند. همچنین است در خیانت به ناموس مردم، اما اگر دروغ ترک شود، دیگر انسان نمی‌تواند اعمال زشت خود را پشت آن مخفی کند و همین به ترک گناه در او کمک می‌کند، لذا از پیامبر اکرم^(ص) است که فرمودند: «اگر فردی زبانش راستگو شود، کارش اصلاح می‌شود». با این تصریحات، بهتر می‌توانیم درک کنیم چرا دروغ کلید خانه‌ای است که همه شرها و بدی‌ها در آن جمع شده است.

اشارت

آه از دلت، آه!

ریحانه عامل‌نیک‌ا در مورد چرایی حرام شدن گناهان و نپهی شدن از آن‌ها، مطالب زیادی در کتب‌ها و اقوال آمده است. اینکه چرا یک کار بد است یا خوب، به‌نظر من کمترین، برای بنده و عبد محل پرسش نیست؛ زیرا کسی که تسلیم امر معبود است، اصلا سر چرایی ندارد، اما به کسانی که از تأثیرات و عواقب آنچه به‌عنوان فعل و عمل، سخن و گفتار و اندیشه و خوراک و... برای انسان نبی شده است و به آن گناه می‌گویند می‌پرسند، باید گفت در کلام نبی اکرم^(ص) این‌طور درباره تأثیر گناه بر قلب انسان آمده است: «هنگامی که بنده گناه کند، نقطه سیاهی در قلب او پیدا می‌شود. اگر توبه کند، از گناه دست بردارد و استغفار کند، قلب او صیقل می‌یابد و اگر باز هم به گناه برگردد، سیاهی افزون می‌شود تا تمام قلبش را فراگیرد» و این همان رنگاری است که در آیه ۱۴ سوره «مطففین» به آن اشاره شده است: «كُلَّ بَلٍّ رَأَى عَلَىٰ فَلُوْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُوْنَ»؛ چنین نیست که آن‌ها می‌پندارند، بلکه اعمالشان چون رنگاری بر دل‌هایشان نشسته است»؛ یعنی به قول حافظ آه از دلت، آه! کاری که گناه با جان و دل انسان می‌کند، در وصف نمی‌آید و برای هر شخصی، رنگار و تیرگی‌ای که بر وجودش می‌نشیند، می‌تواند در عمق و میزان متفاوت باشد. درواقع انسان با انجام نواهی، زندگی خود را به آتش می‌کشد و با گناه، سرنوشت دنیا و آخرت خویش را خاکستر می‌کند. خداوند به افرادی که باور خود را از دست می‌دهند و از یاد خداوند غفلت می‌کنند، تذکر می‌دهد. یکی از نام‌های قرآن کریم «ذکر» است؛ یعنی از این غفلت بیرون بیایید. به همین سادگی! اگر خداوند متعال را قبول داریم و خود را در مقابل او می‌بینیم، شرم باید مانع ما شود که کارهایی را که از ما خواسته است، انجام ندهیم.

بردار و بخوان

اعترافات غلامان

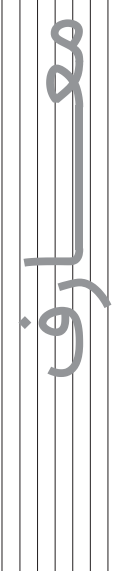
برای ما اهالی مشهد هر چیزی که به آقا و مولایمان علی‌بن موسی الرضا^(ع) مربوط می‌شود، جذابیت دارد، خصوصاً اگر از زندگی آن حضرت و سؤالاتی که ذهنمان را مشغول کرده است، حکایت کند. کتابی که امروز به شما معرفی می‌کنیم، مربوط به دوران ولایتعهدی امام‌رضا^(ع) است. کتاب «اعترافات غلامان»، روایتی از سفر ایشان به توس به همراه غلامانی از طرف مأمون عباسی است. غلامان آنچه در سال‌های ولایتعهدی امام‌رضا^(ع) بر آن‌ها گذشته است، بازگو می‌کنند. الماس، از این غلامان به همراه رجا، ابن ابی‌ضحاک، مأموریت می‌یابند که به مدینه بروند و علی‌بن موسی^(ع) را برای پذیرش ولیعهدی که درحقیقت تله‌ای برای به‌شهادت رسانیدن ایشان بود، به مرو بیاورند. آن‌ها غلامانی بودند که فقط اطاعت می‌کردند. این اثر، ذهن خواننده را درگیر پرسش‌های زیادی می‌کند، آیا غلامان فقط مأمور نبودند و معذور؟ آیا خدای متعال در روز جزا از آن‌ها نیز بازخواست می‌کند؟

نویسنده، «حمید رضا شاه‌آبادی»، با نثری روان و جذاب، خواننده را با خود همراه می‌کند. او با روایت محتوای تاریخی و مستند به بسیاری از شهادت مربوط به چرایی و چگونگی پذیرش ولایتعهدی از سوی امام‌رضا^(ع) و نیات مأمون از این کار، به شکلی هنرمندانه پاسخ داده است. این اثر را انتشارات به‌بشر چاپ کرده است.

شماره ۴۴۹
۱۳۹۹
۱۳۹۹
شماره ۴۴۹

SHAHARNEWS.IR

دوست خوب

از خوشی‌های دنیاست

نخست، خوب است بدانیم دوستی و معاشرت نه‌تنها لازمه زندگی اجتماعی است که اهمیت بسیاری در شکل‌گیری شخصیت فرزندانمان دارد، با این حال برخی والدین با سخت‌گیری‌های بیجا، مانع معاشرت فرزندان‌شان با افراد هم‌سن‌وسال آن‌ها می‌شوند و حضور دوستان را گاه مخرب و گاه بی‌اهمیت می‌دانند. این‌درحالی‌است که براساس سیره‌اهل بیت^(ع)، دوستی و معاشرت یکی از نعمت‌های الهی و از سرمایه‌های زندگی است. دوست خوب نه‌تنها خوب است که فراوانش هم توصیه شده است. از امام‌رضا^(ع) درباره خوشی دنیا سؤال شد، حضرت فرمودند: وسعت منزل و فراوانی دوستان. (بحارالانوار، جلد ۷۶، ص ۱۵۲).

روزت را با

افراد آگاه بگذران!

مسلم است که در باب دوستی نیز مانند هر عمل دیگری بایدو نیاید‌هایی وجود دارد؛ بایدو نیاید‌هایی که به ماکم می‌کنند تا از این نعمت، بهره‌درست را ببریم، و دچار نقصم نشویم. انتخاب معشران آگاه و معتمد، یکی از راه‌های بهره‌برداری از دوستان است. امام‌رضا^(ع) در این باره می‌فرمایند: «در زندگی روزانه خود، بخشی را برای معاشرت و مذاکره با افراد آگاه و معتمد قرار دهید و افرادی که باطن‌های سالم و روحیه‌خیرخواهانه دارند، بخواهید که شما را از عیوبتان آگاه کنند و معایب و اشتباهات‌تان را تذکر دهند».

مروری بر ویژگی‌های دوستی در کلام امام رضا^(ع)

رفاقتی برای دنیا و آخرت

حمیده ذاکری! ماه مهر، ماه شروع دوستی‌های ماندگار است؛ دوستی‌هایی که از پشت میز مدرسه و دانشگاه شروع می‌شود و گاه تا پایان عمر با ماست، رفاقت و مهری که گاه بسیار ساده به بهانه هم‌نشینی در یک تیمکت یا نزدیکی اسامی در جدول حروف الفبا آغاز می‌شود اما نقش پررنگی در مسیر زندگی‌مان دارد. برای بسیاری از ما دوستان دوران تحصیل، رفقای همه‌عمر شده‌اند، رفقایبی که مصاحبت و همراهی با آن‌ها، گاه آن قدر عمیق بوده که بر سبک زندگی ما یا آینده زندگی‌مان نیز تأثیر گذاشته است. یار و یاوروی که نمی‌توانیم نقششش را در زندگی فرزندانمان نادیده بگیریم و بجاست که با کمک آموزه‌های دین و سیره اهل بیت^(ع)، آن را در مسیر درست هدایت کنیم و از آن به‌عنوان کمکی در راه سعادت فرزندانمان بهره ببریم. به همین مناسبت آیین دوست‌یابی و هم‌نشینی یا دیگران را در کلام علی‌بن موسی الرضا^(ع) مرور کرده‌ایم.

روشنا

قال الامام عسکری^(ع):

مَنْ أُنْسَ بِاللَّهِ اسْتَوْحَشَ مِنَ النَّاسِ.

۱۰ویژگی

مؤمن باخرد

وَقَالَ الْإِمَامُ الْهَمَامُ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا يَمُتُ عَقْلُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ حَتَّى تَكُونَ فِيهِ عَشْرُ خِصَالٍ الْخَيْرُ مِنْهُ مَا مَوَّلُوَ الشَّرَّ مِنْهُ مَا مَوَّلُوَ يَسْتَكْبِرُ قَلِيلَ الْخَيْرِ مِنْ غَيْرِهِ وَ يَسْتَقِلُّ كَثِيرَ الْخَيْرِ مِنْ نَفْسِهِ لَا يَسْأَمُ مِنْ طَلَبِ الْخَوَاجِ إِلَيْهِ وَ لَا يَمَلُ مِنْ طَلَبِ الْعِلْمِ طُولَ ذَهْرِهِ أَلْفَقُرَّ فِي... أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الْغَنَى وَ الذَّلْفُ فِي... أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الْعَرَفِ فِي عُدُوِّهِ وَ الْخُمُولُ أَشْهَى إِلَيْهِ مِنَ الشُّهْرَةِ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْعَاشِرَةُ وَ مَا الْعَاشِرَةُ قِيلَ لَهُ مَا هِيَ...»

امام‌رضا^(ع) فرمودند: خرد مرد مسلمان کامل نمی‌شود، مگر آنکه ۱۰ویژگی در او باشد؛

شفا

● از علم‌جویی در طول عمرش دلخسته نمی‌شود.

● به نیکی او امید رود(و نیازمندان به دست‌خیر او در جامعه، امید ببندند).

● تهیدستی در راه خدا را بیشتر از توانگری دوست می‌دارد.

● خواری(ظاهری) در راه خدا را از بزرگ‌مندی در نزد دشمن خدا، خوش‌تر دارد.

● گمنامی برای او رغبت‌انگیزتر از بلندآوازی (و شهرت) است.

● کسی را نبیند مگر آنکه گوید او از من بهتر و پارساتر است.

احکام

آیت!...العظمی‌خامنه‌ای: با داشتن روزه قضا، نذر روزه صحیح نیست و نذر محقق نمی‌شود و عمل به آن لازم نیست، مگر آنکه قصد داشته باشید روزه نذری را بعد از روزه قضا به‌جا آورید.

آیت!...العظمی سیستمانی: صحیح نیست، مگر بعد از انجام قضا.

آیت!...العظمی مکارمشیرازی: در فرض سؤال نذر اشکال دارد.

آیت!...العظمی فاضل لنکرانی: چنین روزه‌ای اشکال دارد.

آیت!...العظمی صافی‌گلپایگانی: فردی که روزه قضا بر ذمه دارد، می‌تواند نذر کند که روزه بگیرد و صحیح است.

یاوری

درا راه خدا

امام‌رضا^(ع) دوستی با مردم را نییمی از عقل دانسته‌اند(انوارالبهیه، ص ۳۴۵) و درباره حسن معاشرت و دوستی با مردم به نقل از پدر بزرگوارشان فرمودند: لقمان حکیم به فرزندش گفت: «ای پسر! هزار دوست بگیر، درحالی‌که هزار دوست کم است و یک دشمن بگیر که یک دشمن، بسیار است» (وسائل الشیعه، جلد ۵، ص ۴۰۷). دوستانی که بناست در راه خدا یار و یاور ما باشند، ایشان در حدیثی در این زمینه می‌فرمایند: «هرکه در راه‌ضای خدا از یک برادر دینی بهره ببرد، درحقیقت جایگاهی را در بهشت استفاده کرده است» (میزان‌الحکمه، ج یک، ص ۴۰).

دور آدم‌های گناهکار را خط‌بکش!

ابوهاشم جعفری، یکی از شاگردان امام‌رضا^(ع)، نقل می‌کند که امام‌رضا^(ع) درباره معاشرت با یکی از اقوامش به او هشدار دادند و فرمودند: «یا با او هم‌نشین باش و ما را ترک کن یا با ما هم‌نشین باش و از او دوری کن». عرض کردم: «او هر عقیده‌ای دارد، بر من چه زبانی دارد با اینکه من بر عقیده حق خود استوار هستم و از عقیده او دوری می‌کنم». امام‌رضا^(ع) فرمودند: «آیا نمی‌ترسی که بلایی به او برسد و تو نیز به بلای او بسوزی؟». (اصول کافی، جلد ۲، ص ۳۷۴ و ۳۷۵).

امام عسکری^(ع)! هرکه با خدا همدم شود، با مردم خو‌نگیرد. (الدّرّه‌الباهره: ۴۳).

منبع: (الامالی الطلوسی، ص ۱۵۳/ تحف‌العقول، ج یک، ص ۴۴۳)